

## Обставини справи

Справа стосувалася кримінального провадження, відкритого проти заявника за наклеп та непокору при обтяжуючих обставинах. Заявник скаржився на порушення пункту 1 та 3 підпунктів «b», «c» статті 6 та статті 10 Конвенції.

На момент події заявник був членом регіонального парламенту Мадейри. У різні дати під час пресконференцій, організованих ним на Мадейрі та в різних соціальних мережах, він звинуватив А. С., заступника генерального секретаря регіональної політичної партії, у розтраті коштів; прокурора М. А. Г. — у корупції; бізнесмена Ж. М. Г. — у причетності до схеми шахрайства та фальсифікації документів; а також адвоката з питань виконавчого провадження М. Ж. М. — у вбивстві французького політика. Заявник повторив звинувачення, що стосувалося конкретно М. А. Г., під час одного із засідань регіонального парламенту.

На підставі цих звинувачень проти нього було відкрито провадження в Кримінальному суді Мадейри, а також за злісну непокору через його відмову виконати два судові накази: по-перше, відмову розкрити прокуратурі особу автора статті, опублікованої в місцевій газеті під його керівництвом, і, по-друге, невиконання судового припису про видалення з вебсайтів, які він адмініструє, певних заяв щодо М. Ж. М. Зрештою ці провадження були об'єднані.

Судовий розгляд справи заявника в Кримінальному суді Мадейри розпочався 25 лютого 2019 року. На першому слуханні, Н. В., адвокат, обраний заявником, відмовився від справи і був відсутній. На початку засідання суд призначив А. С. С., державного адвоката, для заміни. Однак заявник відмовився від нового адвоката та попросив перенести засідання на 30 днів. Посилаючись на необхідність належного здійснення правосуддя та інтереси інших сторін, присутніх у залі, суддя відхилив клопотання про перенесення розгляду і продовжив слухання. Під час цього засідання суд заслухав заявника, якого представляв А. С. С.

Після подання А. С. С. клопотання про самовідвід, для представництва інтересів заявника було призначено нового державного адвоката — С. Р. Г. Однак С. Р. Г. також подав клопотання про відмову представляти заявника. 11 березня 2019 року, на початку другого слухання, після двох попередніх клопотань, суд призначив нового адвоката з надання правової допомоги, С. С., для представлення заявника. Третє слухання відбулося пізніше того ж дня після 30-хвилинної перерви, щоб С. С. могла ознайомитися з матеріалами справи. На початку слухання С. С. попросила про додаткову п'ятиденну перерву, але її клопотання було відхилено на тій підставі, що її призначення було обмежене цим днем, і що заплановане обговорення не вважалося складним, оскільки очікувалося, що свідчити буде лише одна потерпіла сторона.

12 березня 2019 року, на початку четвертого слухання, суддя вирішив, що С. С. має представляти заявника протягом усього судового процесу, і, відповідно, засідання було перенесено на ранок, щоб С. С. мав можливість ознайомитися

з матеріалами справи. Під час п'ятого слухання, С. С. звернувся з клопотанням про перенесення слухання на 20 днів для подальшого вивчення матеріалів справи. Суддя відхилив це клопотання, але надав шестиденну відстрочку, дозволивши їй ознайомитися з матеріалами справи поза межами суду.

20 травня 2019 року, після 19 слухань, судовий процес було завершено. С. С. представляла заявника на 18 із цих слухань.

5 липня 2019 року Кримінальний суд Мадейри визнав заявника винним за чотири пунктами звинувачення в наклепі при обтяжуючих обставинах, відповідно до частини 1 статті 180, частини 1 підпункту а та частини 2 статті 183, а також статті 184 Кримінального кодексу, та за двома пунктами звинувачення у непокорі з обтяжуючими обставинами, відповідно до статті 348 Кримінального кодексу. Суд дійшов висновку, що позивач не надав доказів на підтвердження своїх особливо серйозних звинувачень. В результаті, з урахуванням того, що він вже був шість разів засуджений за наклеп, суд постановив вирок про позбавлення строком три роки і шести місяців та зобов'язав виплатити 6 000 євро (EUR) А. С., 20 000 (EUR) М. А. Г. та 2 000 (EUR) Ж. М. Г. як компенсацію.

Заявник оскаржив це рішення в Апеляційному суді Лісабона. Стверджуючи, що його право на свободу вираження поглядів було порушено, він доводив, що оскаржувані заяви були зроблені в контексті політичної дискусії та в інтересах його законного інтересу у викритті корупційних практик.

4 березня 2020 року Апеляційний суд Лісабона частково залишив у силі рішення суду першої інстанції та вирішив, що призупинення виконання покарання у вигляді позбавлення волі буде залежати від умови, що заявник протягом двох років виплатить загальну суму в розмірі 28 000 євро, як було раніше визначено Кримінальним судом Мадейри, як компенсацію потерпілим. У своїй аргументації він збалансував конкуруючі права, які були поставлені на карту, і постановив, що необхідно обмежити свободу вираження поглядів заявника, щоб захистити репутацію осіб, яких стосуються звинувачення, про які йдеться.

Посилаючись на пункти 1 та 3 підпункти «b» і «c» статті 6 Конвенції, заявник скаржився, що С. С., адвокат, призначений на другому судовому засіданні, не мав достатньо часу для вивчення матеріалів справи та обговорення їх з ним, і що цей інцидент порушив його право на захист та право на ефективну правову допомогу, що є порушенням його права на справедливий судовий розгляд. Посилаючись на статтю 10 Конвенції, заявник стверджував, що його засудження становило непропорційне втручання в його право на свободу вираження поглядів як члена Регіонального парламенту Мадейри.

## Оцінка Суду

*Щодо стверджуваного порушення пункту 1 та пункту 3 (b)(c) статті 6 Конвенції*

Відповідно до усталеної практики Суду, гарантії, передбачені пунктом 3 статті 6, є особливими аспектами загального поняття справедливого судового розгляду,

викладеного у пункті 1 статті 6. При розгляді питання про дотримання пункту 3 статті 6 не можна забувати про її основну мету, а також відривати від її коренів. Тому Суд розглядає скарги за пунктом 3 статті 6 у поєднанні зі пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі *Correia de Matos v. Portugal* [ВП], № 56402/12, § 119, від 4 квітня 2018 року).

З огляду на обставини справи, а саме 30-хвилинну перерву перед третім засіданням, ранкову перерву під час четвертого засідання, шестиденну перерву під час п'ятого засідання та можливість, надану С.С. для ознайомлення з матеріалами справи поза приміщенням суду, а також з огляду на складність судового розгляду та суперечливі інтереси, що стоять на кону, зокрема права інших сторін на своєчасне вирішення справи, Суд вважав, що суддя надав С. С. достатньо часу для ознайомлення з матеріалами справи (див. рішення у справах *Sakhnovskiy v. Russia* [ВП], № 21272/03, §§ 101-03, від 2 листопада 2010 року, і *Nevzlin v. Russia*, № 26679/08, §§ 151-56, від 18 січня 2022 року).

Суд також зазначив, що, хоча під час перших двох судових засідань призначені судом адвокати послідовно відмовлялися від справи і не з'являлися на засіданнях – з причин, які залишаються незрозумілими – суддя послідовно забезпечував, у тому числі під час цих перших двох засідань, щоб заявник завжди був представлений адвокатом з правової допомоги, як того вимагає національне законодавство. Крім того, заявник мав право в будь-який час обрати адвоката на власний розсуд, але вирішив цього не робити. Суд також зазначив, що С. С. в підсумку представляв заявника в 18 із 19 проведених судових засідань, що свідчить про стабільні відносини між адвокатом і клієнтом, засновані на взаємній довірі та розумінні. Суд вважав, що така тривалість юридичного представництва, у поєднанні з наданими процесуальними можливостями та перервами, свідчить про те, що заявник мав достатньо часу для обговорення та розробки стратегії захисту з С. С. протягом усього судового розгляду (див. рішення у справі *Elif Nazan Şeker v. Turkey*, № 41954/10, §§ 55-58, від 8 березня 2022 року).

З огляду на те, що основним завданням Суду є оцінка загальної справедливості кримінального провадження, Суд вважав, що той факт, що перші два судові засідання проводилися з послідовними призначеними судом адвокатами, не мав непоправного впливу на загальну справедливість кримінального провадження проти нього (див. рішення у справі *Hindioğlu v. Türkiye*, № 52544/18, § 22, від 20 травня 2025 року). Вищезазначені міркування є достатніми для того, щоб Суд дійшов висновку, що не було надано жодних переконливих доказів того, що загальна справедливість судового розгляду була порушена через представництво заявника 25 лютого 2019 року та 11 березня 2019 року.

Отже, ця скарга є явно необґрунтованою і повинна бути відхилена.

#### *Щодо стверджуваного порушення статті 10 Конвенції*

Суд вважав, що кримінальне засудження заявника за посягання на честь і гідність та непокору з обтяжуючими обставинами становило втручання в його право

на свободу вираження поглядів, передбачене пунктом 1 статті 10 Конвенції. Він також вважав, що втручання було «передбачене законом», оскільки ґрунтувалося на відповідних положеннях Кримінального кодексу. Він визнає, що втручання, про яке йдеться у скарзі, мало дві законні цілі, зазначені в пункті 2 статті 10 Конвенції, а саме захист репутації або прав інших осіб та належне здійснення правосуддя.

У даній справі Суд зазначив, що одна з чотирьох осіб, яких стосувалися звинувачення, була політиком, інші – прокурором, бізнесменом та адвокатом. Що стосується змісту оскаржуваних заяв, з огляду на факти справи, встановлені на національному рівні, Суд вважав, що заявник висунув особливо серйозні звинувачення без будь-якої вагомої фактичної підстави і що він уже шість разів був засуджений за наклеп. Суд також зазначив, що лише одне з оскаржуваних звинувачень було висунуто під час засідання регіонального парламенту. Отже, всі інші оскаржувані звинувачення були висунуті переважно через засоби масової інформації та соціальні мережі. Щодо засудження за непокору, яке виникло внаслідок відмови заявника розкрити особу автора статті, заявник не надав додаткової інформації щодо цієї частини заяви, зокрема щодо її зв'язку із загальними фактами, що розглядаються. Тому Суд не міг покласти на цю інформацію.

Що стосується характеру та суворості покарання, Суд взяв до уваги той факт, що заявник був засуджений до трьох з половиною років позбавлення волі з відстрочкою виконання вироку. У цьому контексті Суд повторно наголосив, що хоча застосування кримінальних правових санкцій у справах про наклеп не є саме по собі непропорційним, кримінальне засудження є серйозною формою покарання, зважаючи на існування інших засобів втручання та спростування, зокрема через цивільно-правові засоби захисту (див. рішення у справі *Matalas v. Greece*, № 1864/18, § 59, від 25 березня 2021 року). Суд неодноразово наголошував, що призначення покарання у вигляді позбавлення волі у справах про наклеп буде сумісним із свободою вираження поглядів лише у виключних обставинах, зокрема у випадках, коли інші основні права були серйозно порушені, як, наприклад, у справах про висловлювання ненависті, або підбурювання до насильства (див. рішення у справі *Cumpana and Mazare v. Romania* [ВП], № 33348/96, § 115, ЄСПЛ 2004–XI).

Отже, серйозні заходи покарання, застосовані до заявника, можна вважати необхідними лише у виняткових обставинах. Однак у даній справі, з огляду на зміст зроблених заяв та вплив, який вони могли мати на дискредитованих осіб, Суд не переконаний, що це було так, і вважає, що обставини не давали підстав для призначення покарання у вигляді позбавлення волі. Таке покарання, за своєю природою, неминуче матиме негативний вплив на свободу слова та громадське обговорення, і те, що покарання заявника було фактично відстрочено, не змінює цього висновку (див. рішення у справі *Paraskevopoulos v. Greece*, № 64184/11, § 42, від 28 червня 2018 року). Таким чином, Суд дійшов висновку, що було порушено статтю 10 Конвенції.

## Висновок

Порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 13 січня 2026 року та є остаточним.